

Leksik semantičke sfere kućanstva i gastronomije u knjizi Bratovštine Svete Marije Tepačke u Grobniku

Svetec, Klementina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:826310>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

KLEMENTINA SVETEC
LEKSIK SEMANTIČKE SFERE
KUĆANSTVA I GASTRONOMIJE U KNJIZI
BRATOVŠTINE SVETE MARIJE TEPAČKE
U GROBNIKU
(ZAVRŠNI RAD)

Rijeka, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Klementina Svetec

Matični broj: 0009078005

LEKSIK SEMANTIČKE SFERE KUĆANSTVA I
GASTRONOMIJE U KNJIZI BRATOVŠTINE
SVETE MARIJE TEPAČKE U GROBNIKU
ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Sanja Zubčić

Rijeka, rujan 2020.

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam završni rad naslova Leksik semantičke sfere kućanstva i gastronomije u knjizi bratovštine svete Marije Tapačke u Grobniku izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Sanje Zubčić.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju završnog rada. Tude spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u završnome radu na uobičajen način citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama.

Studentica

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA	2
3. KULTURNO – POVIJESNI OKVIR GROBNIŠĆINE	4
4. POVIJESNI OKVIR BRATOVŠTINA I BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE	6
5. JEZIK KNJIGE BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE U GROBNIKU	8
6. LEKSIČKA ANALIZA KNJIGE BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE	9
7. KUĆANSTVO	10
A) KUĆA	10
A.1.) MATERIJALI	10
A.1.1.) GRAĐEVINSKI MATERIJALI	10
A.1.2.) TEKSTILNI MATERIJALI	12
A.2. ALATI	13
A.3. NAMJEŠTAJ	13
A.4. POSUĐE	14
A.5. PRIBOR ZA OGNJIŠTE	16
A.6. PRIBOR ZA PROIZVODNJU I DRŽANJE VINA	17
A.7. SVJETILJKE	18
A.8. KUHINJSKO RUBLJE	19
A.9. ODJEVNI PREDMETI	20
B) OKUĆNICA	20
B.1. OPREMA/STVARI IZVAN KUĆE	20
B.3. ZANIMANJA U VEZI S ODRŽAVANJEM KUĆANSTVA I OKUĆNICE	22
B.4. POSLOVI U KUĆANSTVU I OKUĆNICI	24
B.5. TLAKE I DAĆE	27
B.6. ŽIVOTINJE	28
B.6.1. DIVLJE ŽIVOTINJE	28
B.6.2. DOMAĆE ŽIVOTINJE	29
B.6.3. RIBE	30
B.7. ŽIVOTINJSKI MATERIJALI	31
8. GASTRONOMIJA	33
A) VOĆE	33
B) POVRĆE	33
C) KRUŠNI PROIZVODI	35

D)	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI.....	36
E)	MESO.....	37
F)	MASNOĆE	38
G)	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA	39
	G.1. ŽIVOTINJSKE MASNOĆE	39
H)	BILJKE.....	39
I)	ZAČINI	42
J)	PIĆE/TEKUĆINA.....	44
K)	KOLAČI.....	46
9.	ZAKLJUČAK	46
10.	IZVOR.....	47
11.	POPIS LITERATURE	47
12.	SAŽETAK.....	49

1. UVOD

U svome završnome radu bavim se analizom riječi iz područja kućanstva i gastronomije u tekstu blagajničke knjige bratovštine sv. Marije Tepačke u Grobniku nastajale u razdoblju od 1539. do 1623. godine.

U analizi hrvatskih povijesnih tekstova često se analiziraju fonološke i morfološke značajke dok se u manjoj mjeri analiziraju leksičke značajke. Upravo je cilj u ovome radu analizom leksičke građe semantičkih sfera kućanstva i gastronomije prikazati obilježja leksičkoga sloja te otkriti strani jezični utjecaj na leksik i usporediti zastupljenost leksema slavenskoga podrijetla i stranoga podrijetla, a naročito romanizama.

2. METODOLOGIJA

U izradi ovoga rada primarno sam se služila transliteracijom koja je priložena knjizi Irvina Lukežića *Knjiga brašćine Sv. Marije Tupačke u Grobniku* te iz knjige izvukla riječi koje pripadaju leksiku semantičke sfere kućanstva i gastronomije. Uz tu knjigu pomogli su mi Anićev rječnik te knjiga *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)* Ive Lukežić i Sanje Zubčić za tumačenje riječi. Promjenjive riječi dolaze u različitim oblicima te sam ih navodila po kanonskome obliku i tako ih unosila u tablicu. Kanonski oblik je osnovni oblik u kojemu su natuknice navedene u rječniku: imenice u nominativu, glagoli u infinitivu te pridjevi u nominativu jednine muškoga roda,¹ a smještene su pod stupac *Naziv*, dok sam u stupcu *Značenje* iznijela semantičku istoznačnicu iz suvremenoga hrvatskoga standardnoga jezika ili semantičku definiciju. U stupcu *Stranica* navela sam broj stranice, odnosno poglavlje na kojoj se ta riječ nalazila.

Pomoću *Etimološkoga rječnika* Petra Skoka te Anićeva, Klaićeva i Domovićeva *Rječnika stranih riječi* izdvojila sam riječi slavenskoga podrijetla te riječi stranoga podrijetla. Bavila sam se romanizmima jer su oni bili najviše zastupljeni, no navela sam i ostale riječi koje su bile drugoga podrijetla, a nisu romanizmi ili sam navela da su uopće stranoga podrijetla. Razlog pojačanom osvrtu na romanizme je i to što je u povijesnoj leksikologiji u hrvatskoj filologiji najbolje istražen upravo taj segment pa sam imala radova na koje sam se mogla osloniti.

Uz etimološke rječnike pomogli su mi i radovi autorica Mirjane Crnić i Ivane Nežić: *Romanizmi u semantičkoj sferi odjeće i obuće u grobničkome govoru 20. stoljeća*, zatim radovi *Romanizmi u semantičkoj sferi domaćinstva i gastronomije u južnim labinskim govorima* autorice I. Nežić te *Promjene u grobničkome leksiku* autorica I. Lukežić i S. Zubčić gdje sam odredila koje riječi

¹ Anić: Veliki rječnik hrvatskoga jezika, Novi liber, Zagreb, 2006.

su romanizmi ili stranoga podrijetla, a pomoću radova *Kostrenska kuhinja – status romanizama*, *Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku* te *Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju, voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku* autorice N. Paškvan Spicijarić odredila sam podrijetlo tih romanizama. Uz navedene radove pomogli su mi još i radovi *Romanizmi u leksemima za dom i posjed u jugozapadnome istarskome ili štakavsko čakavskome dijalektu* L. Pliško te *Prilog leksičkoj analizi Trsatskoga statuta* D. Šupljike, kao i *Morfologija, sintaksa i leksik glagoljskoga Inventara samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku* autorice S. Požar. U pronalaženju podrijetla riječi mi je također pomogao diplomski rad A. Škarića s temom *Romanizama u mjesnom govoru Lopara na Rabu*.

Za riječi koje se ne nalaze u zaključku ili opisu nakon tablice, ali se nalaze u tablici, nisam mogla naći podrijetlo riječi. Njih sam ostavila u tablici da se vidi koji leksemi su se koristili u 16. stoljeću radi boljeg shvaćanja rada i dobivanja uvida u pojmove korištene u tom razdoblju.

Ovakvom analizom zadovoljila sam svoj interes za riječima iz 16. stoljeća, a posebice iz grobničkog govora, te saznala koliko je koja riječ bila zastupljena u 16. stoljeću i kojeg podrijetla se najviše koristila.

3. KULTURNO – POVIJESNI OKVIR GROBNIŠĆINE

Gospoštija Grobnik pripadala je sve do sredine 16. stoljeća Frankopanima, otkada prelazi u ruke knezova Zrinskih kao dio njihovih vinodolskih posjeda u Hrvatskome primorju. Privredni je razvoj tog siromašnog agrarno-stočarskog područja, s pretežito naturalnom privredom, bio donekle usporen prodorom Turaka koji od konca 15. stoljeća neprestano napadaju, pljačkaju i pustoše hrvatske krajeve.²

Od konca 15. stoljeća spominje se u Grobniku zborni kaptol. Njegovo se osnivanje dovodi u vezu s preseljenjem biskupa Kristofora koji 1493. iz popaljenog i opljačkanog Modruša prelazi u Vinodol, zajedno s modruškim stolnim kaptolom. Značenje grobničkoga kaptola i župe značajno je poraslo kada prvih desetljeća 16. stoljeća ondje boravi znameniti velikaš i humanist Bernardin Frankopan, zemaljski gospodar Grobnika i čitavog Vinodola, najmoćniji hrvatski feudalac svoga vremena. Bernardin je surađivao s tadašnjim modruškim biskupom Šimunom Benjom Kožičić, utemeljiteljem riječke glagoljske tiskare i jednim od najobrazovanijih glagoljskih svećenika. Zahvaljujući tome i Grobnik u to doba ima ulogu značajnoga središta glagoljaške kulture i pismenosti. Grobnički su kanonici čuvali stare misale, brevijare i ostale liturgijske knjige, glagoljske jednako kao i latinske. Nedjeljom i blagdanom svečanu su misu služili rimskim obredom i crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije.³

U privrednom je pogledu Grobnišćina tada bila tipičan primorski poljodjelsko-stočarski kraj. Tamošnji su se kmetovi, osim povrtlarstva i

² Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tapačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Kulturno-povijesna ishodišta, str. 15.

³ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tapačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Kulturno-povijesna ishodišta, str. 16.

proizvodnje žitarica, uglavnom bavili vinogradarstvom, te ponešto voćarstvom i pčelarstvom. Blizina planina i povoljne ispaše na prostranim pašnjacima omogućavala je stočarstvu, da uz poljoprivredu, bude drugom značajnom privrednom granom. Manji se pak dio stanovništva, kao dopunskim djelatnostima, bavio vozarstvom, mlinarenjem, stolarstvom i drugim raznim obrtima.⁴ Grobničani su u Primorju najviše prodavali svoje vino, stočarske proizvode, „les“ i druge izrađevine, nabavljajući ondje sol, rižu, papar, stakleninu i drugu uveznu robu. Za crkvene se potrebe ondje kupovao vosak, tamjan, sveto ulje, svijeće, crkveno ruho i skupocjeni predmeti.⁵

⁴ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Kulturno-povijesna ishodišta, str. 17.

⁵ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Kulturno-povijesna ishodišta, str. 18.

4. POVIJESNI OKVIR BRATOVŠTINA I BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE

Stoljećima se život srednjovjekovnih komuna odvijao prema ustaljenim pravilima malih autarkičnih zajednica unutar kojih posebno mjesto pripada bratovštinama (lat. *confraternitas, fraternitas, schola*; čak. *brašćina, skula*). S jedne strane su to bila vjerska društva (osnovana i ustrojena sa svrhom promicanja javnog bogoštovlja i kulta pojedinih svetaca ili vjerskih otajstava), a s druge strane one imaju naglašenu društvenu komponentu. Novi član ili bratim se primao u korporaciju činom inauguracije obilježene svečanošću zvanom *obed*. Svaka brašćina vodila je brigu o svojim crkvama i oltarima, njihovim prihodima i rashodima, a zajednička imovina sastojala se od raznih zemljišnih posjeda kao što su vinogradi, kuće i domaće životinje. Brašćinom je upravljao *bravar* ili *kastald*, odnosno župan kojeg su bratimi birali na glavnoj godišnjoj skupštini. Bravar je bio dužan nadgledati crkvene vinograde, palio bi u crkvi kandilo, obrađivao zemlje i ubirao dohotke.⁶

Brašćina svete Marije Tepačke najstarija je udruga takve vrste na području današnje Grobnišćine te nije poznato kada je utemeljena i tko su joj bili osnivači. Prema nazivu pretpostavlja se da su osnivači bili flagelanti (flagelantski pokret se pojavio kao religiozna sekta u Italiji u 16. stoljeću pod vodstvom Rainera Fasanija te se pokret proširio i tako su nastale brojne bratovštine). Sam naziv *tepačka* zapravo znači bičevalačka, a u starome jeziku glagol *tepsti* znači *bičevati* ili *udarati*. Pojava ovog bratstva ujedno je i jačanje kulta Bogorodice te se prvi put spominje sredinom 15. stoljeća u knjizi riječkog notara Antonia de Renna. Od davnine su bratovštine posvećene Gospi ili Blaženoj Djevici Mariji proširene u primorskim gradovima pa ih nalazimo pod

⁶ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Duhovno ozračje, str. 18.-19.

različitim imenima u Krku, Baški, Šibeniku i u Pagu. Koncem 17. stoljeća život brašćine sve više stagnira i njena djelatnost se polako gasi. Našli su se u teškom materijalnom položaju zbog nedostatka prihoda i općeg siromaštva zajednice što je dovelo do prestanka djelovanja i prelaskom njenih dobara pod crkvenu upravu te time gubi svoj svjetovnjački karakter.⁷

⁷ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tapačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Brašćine Svete Marije Tapačke, str. 22.-26.

5. JEZIK KNJIGE BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE U GROBNIKU

Prema Vjekoslavu Štefaniću jezik je grobničke glagoljske knjige „konzervativno čakavsko narječje ikavsko-ekavskoga tipa“, s ponekim arhaizmom i leksikom uobičajenim u javno-pravnim i privatnopravnim dokumentima 16. i 17. stoljeća, pisanim brzopisnom kancelarijskom glagoljicom. Brašćinu Svete Marije vodili su bravari, pučani na to mjesto birani zbog svoje vrsnosti i ugleda među bratimima, čemu je značajno pridonosila i opismenjenost, stečena vjerojatno u lokalnoj kaptolskoj školi, otvorenoj i laičkom obučavanju u pismu i pravopisu, ali ne i u književnom jeziku. Ovu knjigu vodili su grobničkom čakavštinom 16. i početka 17. stoljeća, pretočenom u naučenu kurzivnu glagoljicu i pravopis svoga vremena.⁸

Pri čitanju teksta ove knjige izlaze na vidjelo brojne starije jezične značajke koje je imala grobnička čakavština 1. i 17. stoljeća, a današnja ih nema. Primjerice, na fonološkoj je razini starina vidljiva u dubletnim ostvarajima primjera s danas iščezlim slogotvornim /l/ i njegovom zamjenom s /u/ (*jablko/jabuka, vlna/vuna*), u postojanju danas iščezlog fonema /l̥/⁹, vidljivog u primjeru s primarnom jotacijom (*zemlja*), ali ne i primjerima sa sekundarnom jotacijom (*bravji, kravji*).¹⁰

Na morfološkoj je razini starina znatno izraženija. Još se rabe oblici duala, u imeničkih riječi stariji (*njiju*), ili noviji (*dva brata*, ali: *tri bate, tri barile*) no nesustavno (*dva junci*), te u glagola (*dva junca ko se bihota spasla poli Luki*). U genitivu jednine te u nominativu i akuzativu množine ženskoga roda je starije stanje s dva nastavka (*od opevarije, kandelšćine od brašćine/brašćini, dvi koži*).

⁸ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Jezik i pismo, str. 12.

⁹ Lukežić, Irvin u Knjizi brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, str. 12., kaže sljedeće: fonem /l̥/ u glagoljici nema svoga grafema, te je pisan i transliteriran slovom /l/, ali je očitao u transkripciji kao (lj) prema stanju u današnjoj grobničkoj čakavici, u kojoj je /l̥/ zamijenjen s /j/ (judi, zemja).

U lokativu (i dativu) jednine imenica muškoga i srednjega roda dubletno se, uz novije *-u*, rabi staro *-i* (*tomu muži, v tom leti*). U instrumentalu jednine ženskoga roda redovit je stariji nastavak bez naveska (z *Miklu, s Kuzmu*). Oblik akuzativa množine muškoga roda nije izjednačen s nominativom (Nmn. *žmulji, Amn. za žmulje*). U glagola je za razliku od današnjeg stanja u iskazivanju prošlosti vrlo rijedak perfekt, a imperfekt i aorist su redoviti (*optakah, zidasmo*). I ovlašni uvid u leksik pokazuje da je u grobničkoj čakavštini 16. i 17. stoljeća bilo riječi koje danas u njoj ne postoje, ali su sačuvane u drugim sjeverozapadnim čakavskim govorima, u bližem ili daljem susjedstvu grobničkih (*hiša, jajce*).¹¹

6. LEKSIČKA ANALIZA KNJIGE BRAŠĆINE SV. MARIJE TEPAČKE

Cilj je ovoga rada istražiti koje su riječi slavenskoga, a koje stranoga podrijetla te analizirati slavenski leksik i utvrditi stupanj zastupljenosti u odnosu na leksik stranog podrijetla. Tako sam u nastavku rada podijelila lekseme na lekseme hrvatskoga, odnosno slavenskoga podrijetla i lekseme stranoga, odnosno romanskoga podrijetla.

U tu svrhu podijelila sam lekseme na različita semantička polja i na kategorije kućanstva te gastronomije. Podijelila sam ih na način da sam napravila tablicu i prema njoj obradila lekseme. Nakon svake tablice nalazi se analiza određenoga semantičkoga polja o kojemu je riječ te zaključak. Isto tako sam u svakome semantičkome polju u objašnjenju odmah podijelila lekseme slavenskoga podrijetla te lekseme stranoga podrijetla, odnosno romanizme. Romanizmi su leksičke posuđenice iz romanskih jezika, prepoznatljiva riječ ili druga prepoznatljiva jezična jedinica usvojena u drugome jeziku.¹²

U kategoriju *Kućanstva* koju sam podijelila na prostor *Kuće* i prostor izvan kuće, odnosno *Okućnicu* smjestila sam semantička polja: *Materijali*

¹¹ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002., poglavlje Jezik i pismo, str. 13.

¹² Skupina autora: Veliki rječnik hrvatskoga standardnoga jezika, ŠK, 2015.

(podpolja: *Građevinski materijali, Tekstilni materijali*), *Alati, Namještaj, Posuđe, Pribor za ognjište, Pribor za proizvodnju i držanje vina, Svjetiljke, Kuhinjsko rublje, Odjevni predmeti*, dok se u kategoriji *Okućnice* javljaju sematička polja: *Oprema/stvari izvan kuće, Pribor za obradu zemlje, Zanimanja u vezi s održavanjem kućanstva i okućnice, Poslovi u kućanstvu i okućnici, Tlake i daće, Životinje* (podpolja: *Divlje životinje, Domaće životinje i Ribe*) te *Životinjski materijali*. Sljedeća kategorija koju sam proučavala jest *Gastronomija*, a u nju sam smjestila sljedeća semantička polja: *Voće, Povrće, Krušni proizvodi, Mlijeko i mliječni proizvodi, Meso, Masnoće, Proizvodi životinjskog podrijetla* sa podpoljem *Životinjskih masnoća, Biljke, Začini, Piće* te *Kolači*.

7. KUĆANSTVO

A) KUĆA

A.1.) MATERIJALI

A.1.1.) GRAĐEVINSKI MATERIJALI

Naziv	Značenje	Stranica
daska	daska	9a, 12a, 23a, 25a, 26a, 29a, 30a, 57a, 80b
skudla	daščica za krov	12b
čavao	čavao	4a, 12a, 12b, 17b, 30b, 32a, 33b, 34a, 36b, 42b, 56b, 61b, 63b, 67a, 71a, 75a, 80b, 81b, 85a, 114b, 116a, 117a, 120a, 123b, 126b, 130a
plankun	proštac	14b, 74b, 79a, 114b
kolac	kolac	2a, 21a
konop/špag	konop/konopac	6a, 12b, 14a, 14b, 23a, 26b, 30b,

(materijal/ alat)		33b, 35b, 44b, 55a, 61b, 63b, 70b, 72b, 84a, 92b, 99a, 102a, 104b, 107a, 108a, 114b, 115b, 120b, 123b, 130a
brtvela	željezo na kojem je učvršćena šarka ormara ili prozora	17b, 42b
kreč/japno	vapno	21a, 116a
les	drvena građa, drvo	23a, 33b, 48a, 51a, 56a, 75a, 77a, 84a, 85a, 87a, 93a, 99a, 102a, 107b, 109a, 114b, 115b, 126b, 127a, 130b
trenica	piljenica, dulja i šira odeblja daska	32a, 33b, 40a, 53b, 56a, 63b, 67a, 67b, 70b, 75a, 115b, 117a, 120a, 123b, 126b, 130a
škorac	grubo ispiljena daska od rubova debla	32a
drvo	drvo	26a, 35a, 45a, 48a, 56a, 59b, 63a, 84a, 99a, 120a
poleta	tanka daščica u građevinarstvu	40a, 120a, 120b, 130a
madera	vožnja građevinskog materijala	61b
paladić	kolac, kolčić, štap na koji se povezivala loza	114b, 118a, 123b
somić	drveni dovratnik	115b
mačkul	šarka na vratima ili	117a

	prozorima	
mel	pijesak	67b, 69b, 86b

U semantičkome polju *Građevinskog materijala* ima nekoliko leksema koji su slavenskoga podrijetla, a to su: *daska, drvo, japno, kolac, konop, les, mel, paladić, poleta*, dok su *madera* (vožnja građevinskog materijala) i *brtvela* (tal. *cardine della finestra*)¹³, što znači željezo na kojemu je učvršćena šarka ormara ili prozora, romanizmi. Među ovim riječima ističu se leksemi *japno* i *konop*. Naime, tijekom istraživanja primijetila sam parnjake koji daju jednako značenje, ali su različitoga podrijetla. Tako u slučaju leksema *japno* susrećemo parnjak *kreč* što znači *vapno*. Dok je *japno* slavenskoga podrijetla, *kreč* je turskoga podrijetla. Isto se primjećuje i sa slavenskom riječi *konop* kojoj se pridružuje leksem stranog, odnosno romanskoga podrijetla *špag* (tal. *spago*, nepoznatoga podrijetla)¹⁴ te oboje daju značenje *konop* ili *konopac*.

A.1.2.) TEKSTILNI MATERIJALI

Naziv	Značenje	Stranica
sukno	tkanina od grebene vune	38a, 131a
svila	svila	75a, 115b
raša	vunena tkanina	10b
konac	konac	118a
gomba	ukrasna kićanka od vune ili konca	52b
vlna lana	lana vuna	62a

¹³ Pliško, Lina: Romanizmi u leksemima za dom i posjed u jugozapadnome istarskome ili štakavsko čakavskome dijalektu u: Čakavska rič, 2009., br. 1-2, Split, siječanj-prosinac, str. 155.

¹⁴ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 408.

Od tekstilnih materijala izdvajaju se *gomba*, *konac*, *sukno* i *svila* kao leksemi slavenskoga podrijetla, dok su dva leksema iz ovoga semantičkoga polja stranoga podrijetla, odnosno jedan od njih pripada romanskome podrijetlu, a to je *raša* (najstarija potvrda kod nas je *drappo vacato rassa*, koja se izvozila iz Dubrovnika u Jakin, naziv *rasa* nastao po horonimu Rasa = Raška)¹⁵ u značenju vunena tkanina. dok je *vlna lana* stranoga podrijetla, odnosno leksem *lana* je stranoga podrijetla, dok je *vuna* slavenskoga. Izraz *lana* znači čistu vunu bez upotrebe nečistoća. Ovakvo vlakno se najčešće koristi za pletenje džempera, šalova i drugih zimskih stvari.

A.2. ALATI

Naziv	Značenje	Stranica
pila	pila	8a, 63b, 75a
bat	palica, drveno oruđe	40a, 67a, 120a, 120b, 130a, 130b
svidrić	malo svrdlo	51b

U ovome semantičkome polju sve su riječi slavenskoga podrijetla i može se zaključiti da su te riječi postojane i dandanas, a to su *bat*, *pila* i *svidrić*.

A.3. NAMJEŠTAJ

Naziv	Značenje	Stranica
armar	ormar	42a, 42b
miza	stol, trpeza	60a, 79a
škri(nj)	škrinja	134a
bančica/banka	klupica/klupa	19b, 78b, 99a, 131a

¹⁵ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 111.

Tijekom iščitavanja *Knjige* našla sam u polju *Namještaja* riječi gdje su prisutni i romanizmi i latinizmi te germanizmi. Od romanizama se izdvajaju *armar* (mlet. *armerane*, od tal. < lat. *arma, armata, armare*)¹⁶ u značenju *ormar* te *banka* (mlet. *banca*)¹⁷ ili njena umanjena *bančica* u značenju *klupa*, odnosno *klupica, sjedalo*. Od latinizma se izdvaja *miza* (pretpostavlja se da je posuđenica iz istro.rom. ili furl.)¹⁸ u značenju *stol*, a od germanizama *škri(nj)*, to jest *škrinja*.

A.4. POSUĐE

Naziv	Značenje	Stranica
lonac	lonac	2b, 9b, 14a, 35b, 40a, 42b, 44b, 48b, 56a, 56b, 60a, 64a, 66b, 67a, 71a, 72b, 74b, 84a, 90a, 92b, 115b, 117a, 118a, 130a, 131a, 134a
žmu(lj)e/mižol /kupica	čaša	7b, 42a, 44b, 45a, 48a, 51b, 53a, 55b, 56a, 57a, 59b, 65b, 66b, 74b, 76b, 80b, 82b, 84a, 87b, 120a, 120b, 130a
okrut	drvena posuda	21a, 23a, 25a, 38b, 61a, 76b, 78b, 83b, 85a, 96a, 104a
sude	sude, posude	21a
vrčić/vrč/vrič	mali vrč	21b, 38b, 40a, 44b, 45a, 48a, 51b, 53a, 55b, 65b, 66b, 68a, 69b, 70b, 71b, 74b, 76b, 78b, 80b, 82b, 85a, 87b, 114b

¹⁶ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 61.

¹⁷ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 13.

¹⁸ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 435.

žlica	žlica	21b, 72b, 77a, 109a, 120b, 130a
zdel	zdjela	29a, 42a, 44b, 68a, 72b, 75a, 77a, 84a, 88b, 109a, 117a, 119a
prsurica/psurica	tava	40a, 78b, 115b, 134a
taru(lj)/ta(lj)ur	okrugli drveni pladanj za palentu	48a, 50b, 56a, 72b, 118a
kopa(nj)ica	korito, drvena izdubljena plitka posuda za kopanje i prijenos zemlje	29a, 45a, 50a, 76a, 79a, 83b, 134a
rakataža	ribež, strugača	84a
žarica	mala posuda, zemljani lonac	107a
jagli	igle, alat za ljuštenje prosa	115b, 120a, 123a
burica	sudić/bačvica	134a
studir	vaga	134a
rešeto	rešeto	134a
šmur	škip/korito	134a
vetrika	riječ nepoznata značenja (staklena posuda?) ¹⁹	40a
maštelić/mašte 1	kabao	12a, 29a, 43a, 77a, 83b, 104a, 134a
vidrić	mjera za pšenicu	50b
ražnja	konstrukcija za poseban način priprave	134a

¹⁹ prema tumaču riječi i termina iz Lukežić: Knjiga brašćine Sv. Marije Tepačke u Grobniku

	meda	

Najviše riječi pojavljuje se u ovome semantičkome polju iz razloga što se bratovština koristila sredstvima za jelo, za pripremu jela te za razmjenu dobara. Tako su se koristili ovi predmeti, a koji su slavenskoga podrijetla: *jagli* (= igla, alat za ljuštenje prosa), *kopa(nj)ica* (= korito, drvena izdubljena plitka posuda za kopanje i prijenos zemlje), *lonac*, *okrut* (= drvena posuda), *rešeto*, *sude*, *vidrić* (= mjera za pšenicu), *vrč/vrič/vričić*, *zdel* te *žlica*. Također su upotrebljavali ove riječi romanskoga podrijetla: *maštel* (tal. *mastello*, mlet. tr., d. mlet. *mastela*)²⁰ u značenju kabao, *prsusa/psurica* (tal. *padella*, mlet., d. mlet. *fersora*, dal. rom. leksički ostatak)²¹ u značenju tava, *rakataža* u značenju ribež ili strugača (mletačka posuđenica, venec. *gratacàsa*, tršć., dalm. mlet. *gratacàša*)²², *taru(lj)/ta(lj)ur* (dal. rom. relik, velj. *talúr*, sličan oblik zabilježen i u furl. *tariole*)²³ za okrugli drveni pladanj za palentu, *vetrika* (= riječ nepoznata značenja, staklena posuda?). Ovdje su zanimljivi leksemi *žmulj*, *kupica* i *mižol*. Sva tri leksema su različitoga podrijetla, a daju jednako značenje, to jest *čaša*. *Žmulj* (tal. *mezzo*) je romanizam te se radi o dal. rom. ostatku, a nastao je metatezom *mz* u *žm* i od riječi *mižol* (furl. *muzul*)²⁴ što je također romanizam, a *kupica* je latinizam. Također je zanimljiv leksem *burice*, umanjena od *bure* podrijetlom iz slovenskoga jezika, a koje znači *sudić* ili *bačvica*.

A.5. PRIBOR ZA OGNJIŠTE

Naziv	Značenje	Stranica

²⁰ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 16.

²¹ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 17.

²² Paškvan Spicijarić, Nina: Kostrenska kuhinja – status romanizama u: Zbornik katedre Čakavskog sabora Kostrena 6, Kostrena, 2016., str. 110.116.

²³ Paškvan Spicijarić, Nina: Kostrenska kuhinja – status romanizama u: Zbornik katedre Čakavskog sabora Kostrena 6, Kostrena, 2016., str. 110.

²⁴ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 19.

meh/mih	mijeh	6a, 29a, 104a, 134a
komo(j)stra	komostra, veriga nad ognjištem o kojima visi kotao	5a, 134a
kotal	kotao	40a, 75a, 85b, 90a, 134a
pi(nj)at	kotlić, pinjata	70b, 78b
uga(lj)	ugljen	90a

U ovome semantičkome polju prisutni su leksemi i slavenskoga podrijetla i romanizmi. Riječi koje pripadaju slavenskome podrijetlu su *meh/mih* (= mijeh) i *uga(lj)* (= ugljen) dok su romanizmi *komo(j)stra* (dal. - rom.leksički ostatak *camastro*, veljotski *camustre*, južno – tal. sve do Abruzza *kamastra* od vlat. *cremastrum* ← grčki *kremastos* ‘obješen’)²⁵ u značenju veriga nad ognjištem o kojima visi kotao te *pi(nj)at* koji se defnira kao kotlić ili pinjata (mlet., tr., d. mlet. *pignata*, tal. *pignatta* u značenju veliki lonac, a nastalo od tal. *pigna* ‘bor’ i tal. sufiksa – *atta*, a u latinskome je izraz *pineus* i prvotno je značilo drvenu posudu napravljenu od omorike).²⁶

A.6. PRIBOR ZA PROIZVODNJU I DRŽANJE VINA

Naziv	Značenje	Stranica
(badanj) bačva/bačav	bačva	5a, 38b, 44b, 55b, 59a, 66b, 70a, 72b, 77a, 78b, 83b, 104a, 134a
obruč	obruč	17a, 19b, 21b, 26a, 38b, 40a, 52b, 55a, 61a, 63a, 65b, 66b, 68a, 70b, 71b, 72b, 74b, 76b, 80b, 81b, 82b, 85b, 87a, 92b,

²⁵ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 16.

²⁶ Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 17.

		96a, 99a, 102a, 104a, 107a, 109a, 111a, 114b, 120a, 123a, 130a
li(j)/lijić	(mali) lijevak	25a, 40a, 61b, 134a
vidro/vidrica	mjera za vino, posuda i mjera za tekućine	43b, 69a, 70a, 71a, 71b, 75b, 83a, 84b, 85b, 86a, 89b, 91b, 92b, 95a, 95b, 98a, 98b, 100b, 109a, 114a, 114b, 117a, 118b, 119a
putrih	bačvica	56a, 118a
baril	omanja duguljasta bačvica, sudić	78b
brenta	drvena posuda za vino ili vodu	92b, 107b, 134a

Leksemi iz ovoga semantičkoga polja koriste se i dandanas, a to su *badanj/bačav/bačva* (= bačva) i *obruč* te su slavenskoga podrijetla, dok je *baril* (nalazi se u stfr. *baril*, odatle tal. *barile*, oblik sa u stoji u vezi sa mlet. *boria*, tal. *barracela*)²⁷ u značenju omanja duguljasta bačvica ili sudić podrijetlom romanizam, a *brenta* je (= drvena posuda za vino ili vodu) podrijetlom iz slovenskoga jezika.

A.7. SVJETILJKE

Naziv	Značenje	Stranica
kandela/kande(1)	voštanica	14b, 16a, 32b, 33a, 43a, 52b, 59b, 63b, 64a, 68a, 79a, 80b, 81b, 82b, 84a, 87b, 90a, 96a,

²⁷ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 113.

		99a, 111a
svića	svijeća	35a, 39a, 42b, 43a, 44b, 45a, 47a, 48a, 48b, 49a, 50a, 51b, 52b, 53a, 53b, 55b, 59b, 70b, 71b, 74b, 76b, 78b, 79a, 80b, 81b, 82b, 84a, 90a, 92b, 107a, 107b, 109b, 111a, 123a
svit(nj)ak	svijećnjak, svjetiljka	76b, 134a
lojenica	svjetiljka na loj	107b
vosk	vosak	42a, 84b

Među svjetiljkama najzastupljenije su riječi slavenskoga podrijetla: *lojenica* (= svjetiljka na loj), *svića* i *vosk*, dok je kandela/kande(l) (= voštanica) romanizam. Svjetiljke su se u bratovštini koristile za obrede, za paljenje svjetla u kući ili crkvi te se kupovao vosak i ulje za svijeće za crkvu.

A.8. KUHINJSKO RUBLJE

Naziv	Značenje	Stranica
rub	stolnjak	25a, 26b, 43a, 61b, 75a, 80b
ručnik	ručnik, ubrus	43a
tava(j)ol/tajavol	ubrus	70b, 72b
po(nj)av	pokrivalo, ponjava, deka	131a

Od kuhinjskoga rublja izvukla sam *rub* (= stolnjak), *ručnik* (= ubrus) te *ponjav* (= pokrivalo, ponjava, deka) i romanizam *tajavol/tava(j)ol* (tal. *tovagliolo*, mlet. *tovagiol*, d. mlet. *tavaiol*) u značenju *ubrusa*. *Rub* u značenju *stolnjaka* se najviše koristio za crkvu, za pokrivanje oltara.

A.9. ODJEVNI PREDMETI

Naziv	Značenje	Stranica
kapa	kapa	111a, 118a

U semantičkome polju odjevnih predmeta nije se našlo mnogo leksema, tek jedan i to stranoga podrijetla. *Kapa* (od lat. *cappa*) spada u romanizme te se koristila kao pokrivalo za glavu.

B) OKUĆNICA

B.1. OPREMA/STVARI IZVAN KUĆE

Naziv	Značenje	Stranica
ruža	ruža	2a
vart	vrt	4a, 25b, 28a, 38a, 40b, 41a, 65a, 66a, 67b, 75b, 79b, 80b, 81a, 83a, 91b, 93b, 94b, 105b, 106b, 108a, 117a, 119b
vinograd	vinograd	5b, 6b, 7a, 8a, 8b, 13a, 13b, 20b, 25b, 26a, 27a, 29b, 30a, 30b, 36b, 38a, 39b, 41a, 43b, 46b, 48a, 49b, 51a, 51b, 64a, 67b, 70a, 71a, 74b, 75b, 84a, 85b, 86a, 89a, 93a, 99a, 101a, 102a, 107b, 120b
(nj)iv(a)	njiva/polje	11b, 13a, 13b, 25b, 27a, 28a, 30b, 36a, 36b, 50b, 58a, 62b, 71b, 74a, 119a
gromača	kameni (suho)zid	12a
korona	vijenac, kameni prezid	12a, 14a, 21a, 39a, 39b, 70b,

	od suhozida	72b, 76b, 84a
seno	sijeno	30b
dolac/dolčić	oranica, dolina	30b, 31b, 36b, 40b, 41a, 46b, 88b, 92a, 94b, 97b, 98b, 119b, 122a
grebenica	položnica trsa	39a, 50b, 70b, 74b, 76b, 85a, 96b, 123b
trs(je)	stabiljka vinove loze	39a, 51a, 62a, 87a, 90a, 100b, 109a
sušica/sošica	malo rašljasto drvo ili kolac, rasoha za vinograd	7b, 71a, 72b
grob	grob	77b
žlib	žlijeb	117a
žitak	prirod od njive ²⁸ /imanja ²⁹	93a, 114b

Pod okućnicom se smatra prostor izvan kuće te predmeti ili pojave koje se nalaze izvan ili oko nje. U ovome sematičkome polju prevladaju slavenizmi, tek je jedan leksem stranoga podrijetla i to latinizam, a to je *korona* (*lat. corona*)³⁰ što znači *vijenac*, to jest *kameni prezid od suhozida*. Ostali leksemi koje sam izdvojila jesu slavenskoga podrijetla i većinu njih možemo čuti i danas: *grob*, *gromača* (= kameni suhozid), *(nj)iv(a)* (= njiva/polje), *ruža*, *seno* (= sijeno), *trs(je)*, *vart* (= vrt), *žitak* (= prirod od njive/imanja), *žlib* (= žlijeb).

²⁸ prema tumaču riječi i termina u Irvin Lukežić: Knjiga brašćine Sv. Marije Tupačke u Grobniku

²⁹ prema Anićevom Velikom rječniku hrvatskog jezika, Novi liber, Zagreb, 2006.

³⁰ Anić, Šime, Klaić, Nikola, Domović, Želimir: Rječnik stranih riječi, Sani-plus, Zagreb, 2002., str. 233.

B.3. ZANIMANJA U VEZI S ODRŽAVANJEM KUĆANSTVA I OKUĆNICE

Naziv	Značenje	Stranica
gonac	onaj koji prenosi ili prevozi grožđe ili mošt	2a, 4a, 6a, 7b, 17a, 19b, 21a, 23a, 25a, 30a, 32a, 33b, 34a, 45a, 50a, 52b, 55a, 59a, 61a, 63a, 71b, 76b, 80b, 82b, 83b, 87a, 96a, 114b
trgač, trgačica	radnik koji pomaže u berbi	2a, 4a, 6a, 7b, 21a, 23a, 25a, 30a, 32a, 33b, 34a, 37a, 42a, 52b, 59a, 59b, 61a, 63a, 71b, 74b, 76b, 80b, 81b, 82b, 83b, 84a, 85a, 87a, 96a, 104a, 104b, 107a, 114b, 117a, 123a
kopač	kopač	2b, 4b, 6a, 9a, 9b, 12b, 14a, 17a, 17b, 19b, 23a, 25a, 26b, 30b, 31b, 35b, 37a, 40a, 60a, 61b, 71a, 96b, 107b, 118a, 123a, 123b, 127a, 130b
česač	onaj koji otkida čime sa trsja ili grebena vunu	7b
žlibčar	majstor koji pravi žlijepce	9b
mišač	onaj koji okopava vinograd	12b, 21b, 40a, 43a, 44b, 47a, 49a, 60a, 61b, 85b, 102a, 115b, 120b, 123b, 127a, 131a
pobijač	koji nabija obruče na bačve	17a

težak	težak/radnik	17b, 29a, 38b, 39a, 39b, 42a, 42b, 43a, 44b, 48a, 48b, 50b, 51a, 53a, 53b, 56a, 56b, 59b, 61b, 63b, 68a, 70b, 71a, 74b, 76b, 77a, 80b, 82b, 84a, 85a, 87a, 87b, 92b, 93a, 96b, 99a, 102a, 104a, 104b, 107b, 109a, 109b, 111a, 114b, 115b, 117a, 118a, 120a, 120b, 123b, 126b, 127a, 130b
zidar	zidar	25a
zubi	nosači crkvenog kora	25a
vozac	vozar	25a, 45a, 85a
tovar	tovar	27a, 114b
tepac	onaj koji tepe, udara, npr. mlati žito ili nogama gazi drope prilikom pravljenja vina u maštelu	30b, 35a, 35b, 38b, 42a, 43a, 45a, 47a, 47b, 48b, 49a, 50a, 50b, 51a, 51b, 52a, 52b, 55a, 55b, 56b, 59a, 59b, 68a, 78b, 80b, 81b, 82b, 83b, 84a, 86a, 90a, 102a
lončar	lončar	39a
meštar	majstor, učitelj	40a, 75a, 85a
cibrman	tesar, drvodjelja	70a
pilar	pilar	85b
zlatar	zlatar	102a
vezač	onaj koji pomaže povezivati vinograd	104b, 123a
drvar	čovjek koji vozi ili	114b

	prerađuje drva	
krojač	krojač	115b,1 18a
plivač	onaj koji plijevi vinograd	120b, 127a
po(d)pirač	onaj koji povezuje i učvršćuje, tj. podupire trsje na kolje u vinogradu	5b, 25a, 120b, 127a
rizač, rezač, rižač	onaj koji obrezuje vinograd	12a, 17a, 19b, 25a, 48a, 63b, 117a, 123a

Kao i u prijašnjemu semantičkomu polju, i ovdje prevladavaju leksemi slavenskoga podrijetla te su se i one zadržale do danas: *česač* (= onaj koji otkida čime sa trsja ili grebena vunu), *drvar*, *gonac* (= onaj koji prenosi ili prevozi grožđe ili mošt), *kopač*, *krojač*, *lončar*, *mišač* (= onaj koji okopava vinograd), *plivač* (= onaj koji plijevi vinograd), *pobijač* (= koji nabija obruče na bačve), *rizač*, *rezač*, *rižač*, *tepac* (= onaj koji tepe, udara, npr, mlati žito ili nogama gazi drope prilikom pravljenja vina u maštelu), *težak*, *tovar*, javlja se i leksem *trgača* i u muškome i u ženskome rodu koji daju jednako značenje: *trgač*, *trgačica* (= radnik/radnica koji pomaže u berbi), *vezač*, *vozac* (= vozar), *zidar(om)*, *zlatar*, *zubi* (= nosači crkvenog kora), *žlibčar* (= majstor koji pravi žlijepce). Od leksema stranoga podrijetla izdvajaju se germanizam *cibrman* u značenju *tesara*, te romanizam *meštar* (mlet. *mestro*, tal. *maestro*)³¹ u značenju *majstora* ili *učitelja*.

B.4. POSLOVI U KUĆANSTVU I OKUĆNICI

Naziv	Značenje	Stranica

³¹ Škarić, Antonio, Diplomski rad: Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2016., str. 26.

trga(nj)i/terganji /trgadba	berba grožđa, jematva	2a, 4a, 6a, 29a, 38b, 45a, 50a, 52b, 65b, 66b, 68a, 70b, 71b, 74b, 78b, 84a, 90a, 92b, 96a, 99a, 102a, 104a, 107a, 114b, 123a
miša(nj)i meša(nj)i/mišah	okopavanje (vinograda)	6a, 7b, 9b, 35b, 68a, 71a, 74b, 77a, 84a, 93a, 97a, 107b, 123b
pobijanje	nabijanje obruča na bačve	19b, 59a, 83b, 87a
nači(nj)a(nj)i	popravljanje	12a, 21a, 23a, 25a, 26a, 38b, 55b, 61a, 67b, 70b, 71a, 75a, 76b, 78b, 79a, 80b, 83b, 96a, 102a, 104a, 107a, 111a, 111b, 114b, 120a, 123b, 130b
obriza/riz	obrezati	26b, 35b, 37a, 93a, 96b, 99a, 102a, 120a, 123b, 126b, 127a
fit	najam	27a, 34b, 36a, 36b, 37b, 38a, 41a, 43b, 46a, 49b, 54b, 58a, 58b, 67b, 70a, 71a, 71b, 74a, 75b, 76a, 78a, 79b, 80a, 81a, 82a, 83a, 84b, 86a, 89a, 91b, 92a, 93b, 94b, 95a, 95b, 97b, 98b, 100b, 101a, 106b, 108a, 110a, 110b, 114a, 117a, 118b, 119a, 119b, 121a, 122a, 125a, 125b, 129a, 129b
sič(nj)a	sječa	40a
o(p)taka(nj)e	pretakanje (vina)	29a, 41b, 45a, 52b, 63a, 65b,

		68a, 74b, 76b, 83b, 84a, 87a, 99a, 107a
torkula(nj)e	tiješnjenje	45a, 87a
pliva/plitva	pljevljenje vinograda	53b, 74b, 77a, 85b, 86a
tuk	omekšavanje ili stupanje vune	70b, 130b
tre(nj)i	piljenje	67a, 75a, 115b, 117a
šav	krojački posao	115b, 118a
ko(lj)	koljenje/klanje	119a
va(lj)a(nj)e	valjanje (vune)	127a, 131a
tka(nj)e	tkanje/tkalački posao	131a
kropenji	prskanje grožđa	12a
hlič(e)nj)i	čistiti stablo od granja	35a
gonba	prijevoz	61a, 81b
pod(t)pira(nj)e/p olpira(nj)i	povezivanje i učvršćivanje trsja na koljima u vinogradu	2b, 12b, 17b, 19b, 21b, 23a, 26b, 49a, 51b, 53b, 62a, 64a, 72b, 77a, 84a, 86a

Ni u ovome semantičkome polju ne manjka slavenskih leksema dok je tek jedan leksem stranoga podrijetla, a to je *torkula(nj)e*, odnosno *tiješnjenje*. Ostali leksemi, a slavenskoga podrijetla jesu: *gonba* (= prijevoz), *kropenji* (= prskanje grožđa), *miša(nj)i/meša(nj)i/mišah* (= okopavanje vinograda), *nači(nj)a(nj)i* (= popravljavanje), *obriza/riz* (= obrezati), *o(p)taka(nj)e* (= pretakanje, npr. vina), *plitva/pliva* (= pljevljenje vinograda), *pobijanje*, *pod(t)pira(nj)e/polpira(nj)i* (= povezivanje i učvršćivanje trsja na koljima u vinogradu), *trgadba/trga(nj)i/terga(nj)i* (= berba grožđa, jematva), *tka(nj)e*, *tre(nj)i* (= piljenje), *sič(nj)a* (= sječa), *va(lj)a(nj)e* (= valjanje, npr. vune). Ovdje je

zanimljivo što se najviše koriste glagolske imenice (*optakanje, polpiranje, terganji*), te što su prisutne imenice koje su tvorene glagolskom osnovom, to jest sufiksom *-ba* (*gonba, trgadba*) ili ništičnim gramatičkim morfemom kao što je *riz* prema *rizati*.

B.5. TLAKE I DAĆE

Naziv	Značenje	Stranica
star	stara mjera za žito	2b, 35a, 38b, 39a, 45a, 50a, 55b, 61a, 61b, 63b, 65b, 66b, 67a, 69a, 70a, 70b, 71b, 72b, 74a, 75a, 76b, 78b, 80a, 84a, 84b, 85a, 85b, 86a, 88b, 90a, 90b, 91a, 91b, 92a, 92b, 93a, 93b, 94b, 95a, 96a, 96b, 97a, 97b, 98a, 99a, 100a, 100b, 101a, 102a, 102b, 103a, 103b, 104b, 105a, 106b, 107a, 107b, 108a, 109a, 110a, 110b, 114a, 114b, 115b, 116b, 117a, 119a, 119b, 120a, 120b, 121a, 121b, 122a, 123a, 123b, 124b, 125a, 126b, 127a, 128b, 129a, 129b, 130a, 130b, 131a
tovor	vrsta kmetske tlake, povoz ili vožnja, npr. zelja	81b
spud	stara mjera za tekućinu, vedro	21a, 35a, 35b, 37a, 37b, 38b, 40b, 42a, 42b, 60b, 67a, 69a, 69b, 71a, 71b, 75b, 79b, 80a,

		81a, 83a, 84a, 84b, 86a, 87a, 87b, 90a, 92b, 95a, 96a, 98a, 98b, 99a, 100b, 102a, 114a, 114b, 117a, 118b, 119a, 125a, 129a, 130a
kadnica/kadca	dio spuda, mjera za vino, drvena mala posuda	40a, 40b, 69b, 71b, 75b, 83a, 85b, 86a, 88b, 91b, 115b, 118a, 120b, 123b

U ovome sematičkome polju podjednak je broj leksema slavenskoga i stranoga podrijetla. Među slavenskim riječima javljaju se *star* što je naziv za *staru mjeru za žito, sol i sipke stvari*, a nekad se koristilo i za površinske mjere te *tovor* u značenju *vrste kmetske tlake, povoz ili vožnja*. Leksem *kadce/kadnice* (= dio spuda, mjera za vino, drvena mala posuda) je stranoga podrijetla, kao i germanizam *spud* u značenju *stara mjera za tekućinu ili vedro*.

B.6. ŽIVOTINJE

U ovoj sam kategoriji životinje podijelila na divlje životinje, domaće životinje te na ribe. Životinje su se u 16. stoljeću koristile ili za trampu odnosno za razmjenu dobara ili za jelo.

B.6.1. DIVLJE ŽIVOTINJE

Naziv	Značenje	Stranica
vuk	vuk	34b

U ovome polju izdvaja se samo vuk te je ovo leksem slavenskoga podrijetla.

B.6.2. DOMAĆE ŽIVOTINJE

Naziv	Značenje	Stranica
skopac	janje ili ovan	1a, 3a, 3b, 5a, 5b, 6b, 8a, 10b, 11a, 13a, 13b, 15b, 20a, 25b, 28a, 29b, 30b, 31b, 32b, 35a, 36a, 36b, 41a, 45b, 51a, 54b, 58a, 58b, 71b
junčić, junac	mladi bik ili vol	1a, 1b, 5a, 6b, 8a, 11a, 13b, 15b, 16a, 18a, 19b, 20a, 20b, 24b, 25b, 36b, 37b, 38a, 41a, 45b, 46a, 46b, 58b, 67a, 77a, 79b, 82b, 85b, 95a, 100b, 110a, 110b, 111a, 114a, 114b, 119a, 131a
krava	krava	1a, 1b, 5b, 11a, 13b, 14a, 22a, 24b, 25b, 27a, 28a, 30b, 32b, 34a, 34b, 38a, 58b, 62b, 70a, 75a, 76b, 82b, 85a, 87a, 96a, 99a, 107b, 109a, 110a, 114b, 119a, 122a, 123b, 125b, 129b
vol	vol	1a, 1b, 4b, 8a, 10b, 13b, 20a, 34a, 37b, 41a, 46a, 54b, 65a, 70b, 77b, 80b, 88a
koza, kozlić	kozle, koza	1b, 4a, 18b, 31b, 34b, 36b, 38a, 39a, 41a, 46a, 61b, 68a, 70b, 71b, 78b, 96a, 104b, 117a, 120a
prasac	svinja	2a, 4a, 9a, 21a, 23a, 28a, 114b
ovca	ovca	3a, 30b, 71b
živina	stoka	3a, 38a, 74a

jalovica	jalova domaća životinja	5a, 11b, 30b, 71b, 77a, 82b
ja(nj)ac	janje	8b, 52b, 57a
tele/telica	tele	11b, 77b, 78a, 82a
govedce/govedica	govedo	11b, 17b
praz	neuškopljen ovan	15b, 46b, 49b
brav(i)	ovan, sitna stoka	15b, 16a, 30b, 32b, 34a, 37b, 65b, 66a, 71a, 73b, 77b, 86b, 90a, 90b, 94b, 95a, 98b
bliznac	blizanac, tj. janje koje je ojanjeno u paru	50b, 71b, 117a
ko(nj)	konj	83b, 123a, 130a

Domaćih životinja ima više te su svi navedeni leksemi slavenskoga podrijetla: *bliznac* (= blizanac, tj. janje koje je ojanjeno u paru), *brav(i)* (= ovan, sitna stoka), *govedce/govedica*, *jalovica* (= jalova domaća životinja), *ja(nj)ac*, *junčić/junac*, *ko(nj)*, *koza/kozlić*, *krava*, *ovca*, *prasac* (= svinja), *praz* (= neuškopljen ovan), *tele/telica*, *živina* (= stoka). Primjećuje se da su u bratovštini koristili i umanjnice za životinje, npr. *govedica*, *junčić*, *kozlić* i *telica* čime možda ukazuju na mladu životinju.

B.6.3. RIBE

Naziv	Značenje	Stranica
rib(a)	riba	2a, 7b, 9a, 17b, 19b, 21b, 26a, 26b, 32a, 33b, 34a, 35b, 37a, 38b, 42a, 43a, 44b, 47a, 49a, 52a, 53b, 59b, 62a, 66b, 67a,

		68a, 70a, 70b, 71a, 76b, 80b, 84b, 85b, 86a, 87a, 87b, 93a, 97a, 99a, 99b, 109b, 111a, 115b, 116a, 118a, 123b, 127a, 131a
tuna	tuna	43a

Od riba se izdvaja slavenski leksem *riba*, te romanizam *tuna* (možda dal. rom. leksički ostatak od lat. *thynnus*, tal. *tonno*, istro-rom. *tuno*).³²

B.7. ŽIVOTINJSKI MATERIJALI

Naziv	Značenje	Stranica
vuna	vuna	1a, 1b, 3a, 3b, 5a, 5b, 6b, 8a, 8b, 9b, 10b, 11a, 11b, 13a, 13b, 15b, 16a, 18a, 18b, 20a, 20b, 22a, 24b, 25b, 27a, 28a, 29b, 30b, 31b, 32b, 33a, 34a, 35a, 36a, 37b, 40b, 41a, 43b, 44a, 45b, 46a, 49b, 51a, 54b, 58a, 58b, 60b, 62a, 62b, 65a, 66a, 67b, 69a, 69b, 70a, 70b, 71b, 73a, 73b, 74a, 75b, 76a, 77b, 78a, 79b, 81a, 82a, 83a, 83b, 84b, 85a, 86a, 86b, 88a, 88b, 89a, 90b, 91a, 91b, 92a, 92b, 95a, 95b, 97b, 98a, 98b, 99b, 100b, 101a, 103a, 103b, 105a, 105b, 106b, 107a, 108a, 110a, 111a, 114a, 114b, 116b, 117a, 118b, 119a, 119b, 120a, 121a, 121b, 122a, 123a, 123b, 124b, 125a, 125b, 126b, 127a, 128a, 128b, 129b, 130b
kravja koža	kravlja koža	1b, 5b, 8a, 11a, 18b, 24b, 69a, 71b, 86b, 89a, 93b, 94b, 95b, 98b, 106b, 119b

³² Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 523.

koža jaloviču	koža domaće životinje	8a, 71b, 77a
koža skopča	janjeća koža	5a, 13b, 24b, 66a
koža goveja	goveđa koža	13b, 20b
koža junča	juneća koža	15b, 114b
koža bravji	ovnova koža	16a, 70a, 71b, 83a, 95b, 98b, 101a
vlni za skopca	janjeća vuna	28b
vuna od ovac	vuna ovaca	40b
volovja koža	volovska koža	70a
koža teletja	teleća koža	79b, 86b, 119b
koža kozja	kozja koža	117a
koža	koža	6b, 8b, 10b, 11b, 20a, 22a, 24b, 25b, 27a, 28a, 28b, 30b. 33a, 34a, 34b, 35a, 36b, 37b, 38a, 39a, 41a, 43b, 44a, 46b, 49b, 51a, 54b, 58a, 60b, 62a, 65a, 66a, 67b, 69a, 73b, 74a, 75b, 76a, 77a, 78a, 79b, 81a, 82a, 85a, 85b, 86a, 86b, 92a, 98b, 103b, 117a, 122a
struna	čekinja, životnjska dlaka	55b

Ovih desetak izdvojenih leksema jesu slavenizmi: *koža*, *koža bravji* (= ovnova koža), *koža goveja* (= goveđa koža), *koža jaloviču* (= koža domaće životinje), *koža junča* (= juneća koža), *koža kozja*, *koža teletja* (= teleća koža), *kravja koža*, *struna* (= čekinja, životinjska dlaka), *vuna*, *vuna od ovac* (= vuna ovaca). Po učestalosti se izdvaja leksem *vuna* te se najviše koristi kao prekrivač ili odjeća.

8. GASTRONOMIJA

A) VOĆE

Naziv	Značenje	Stranica
grozdje/grozdi	grožđe	12a, 32a
(h)krušva	kruška	25b, 30b, 41a, 67b, 69a, 73a
jablka	jabuka	27a, 28b, 73a, 92a
oskorušva	oskoruša	30b

U semantičkome polju voća prisutni su samo slavenski leksemi: *grozdje/grozdi* (= grožđe), *jablka* (=jabuka), *(h)krušva* (= kruška), *oskorušva* (= oskoruša). Ovdje se izdvajaju leksemi *grožđe* i *kruška*. Naime, *grožđe* se spominje u dvije varijante, *grozdje* i *grozdi*, odnosno upotrebljavali su dva leksema za jedno značenje, a slično je i sa *kruškom*. *Kruška* se u *Knjizi* javlja kao *krušva* ili kao *hrušva* te su oba leksema obilježena specifičnim fonološkim značajkama, a daju jednako značenje.

B) POVRĆE

Naziv	Značenje	Stranica
broskva/ ze(lj)e	zelje	4a, 42a, 45a, 48a, 55b, 81b, 107b, 109a, 114b
bob	jednogodišnja biljka iz	9a, 12a, 12b, 17a, 17b, 21a, 21b, 23a, 25a, 26a, 29a, 30a, 32a, 33b, 34a, 35a, 37a, 38b,

	porodice lepirnjača, uzgaja se kao povrće radi mladih, sočnih mahuna	40b, 42a, 43a, 47b, 49b, 50a, 52b, 53b, 56a, 56b, 59b, 61b, 66b, 68a, 70b, 71b, 73b, 75a, 76b, 78b, 80a, 81b, 82b, 84a, 84b, 85a, 87a, 88b, 90a, 91a, 93a, 96a, 96b, 100b, 102a, 104b, 107a, 109a, 111a, 114b, 115b, 117a, 119a, 120a, 120b, 123a, 123b, 126b, 130b
kapula	crveni luk	38b, 39a, 42b, 47a, 47b, 52a, 57a, 61b, 71b, 79a, 80b, 81b, 83b, 99a, 99b, 116a, 117a, 118a, 123b
kapuz	kupus	45a, 50a, 53a, 90a, 92b, 111a, 126b, 130a
sočivo	bobičasto povrće zelenj, leća	85a
grah	grašak	91a
česan	češnjak	117a, 118a
gomo(lj)	krumpir	120b
fažol	grah	123b

U povrću su se skoro podjednako koristili leksemi i slavenskoga i stranoga podrijetla. Tako sam u slavenske riječi svrstala: *bob* (= jednogodišnja biljka iz porodice lepirnjača, uzgaja se kao povrće radi mladih, sočnih mahuna), *česan* (= češnjak), *gomo(lj)* (= krumpir), *grah* (=grašak), *sočivo* (= bobičasto povrće zelenj, leća), a u riječi stranoga podrijetla, odnosno romanizme pripadaju: *broskva/ze(lj)e* (tal. *brassica* od lat. *brassica* prema tal. *brasca*, vjerojatno mediteranskoga postanka)³³ u značenju kupusa ili zelja, *kapula* (tal. *cipolla*, mlet. *ceola*, dal. rom. ostatak od lat. *cepulla*)³⁴ sa značenjem crvenoga

³³ Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 84.

³⁴ Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 82.

luka, *kapuz* (tal. *cavolo cappuccio*, mlet. *capuzzo*, tr. *capuzo* od lat. *caput*)³⁵ u značenju kupus te *fažol* (tal. *fagiolo*, mlet. *fasolo*, tr. *fasol*, *fasiol* od lat. *phaesolus*)³⁶ u značenju grah. Ovdje se izdvaja *broskva/ze(lj)e*, obje varijante su romanizmi i oba se koriste za značenje *zelje*.

C) KRUŠNI PROIZVODI

Naziv	Značenje	Stranica
pinka	prigodni kolač za Uskrs, pogača	47b
hlibac	raženi kruh	64a, 65b, 82b, 109a, 114b
kruh	kruh	17b, 30b, 32a, 33b, 35a, 35b, 38b, 39b, 40a, 42a, 45a, 50b, 51a, 51b, 52a, 52b, 56a, 56b, 57a, 59b, 61a, 61b, 62a, 63a, 77a, 83b, 85a, 85b, 86a, 87b, 90a, 92b, 93a, 99a, 107a, 109a, 111a, 115b, 118a, 120a, 120b, 123b, 127a
salari	vrsta kruha	62a

Krušnih proizvoda nije bilo mnogo, a najčešće su se radili *hlibac* (= raženi kruh), *kruh* te *pinka* (prigodni kolač za Uskrs, pogača). Među slavenske riječi pripadaju *hlibac* te *kruh*, dok među romanizme ubrajamo *pinku* (od mlet. *pinza*, fult. *pete*, tal. *pinzare* ili *pinzo*). Svi ovi leksemi se i dandanas mogu čuti u Hrvatskoj.

³⁵ Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 83.

³⁶ Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 83.

D) MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI

Naziv	Značenje	Stranica
sir	sir	11a, 16a, 27a, 28b, 29b, 30b, 31b, 32b, 33a, 34a, 34b, 35a, 36a, 37b, 38a, 39a, 41a, 43b, 44b, 49b, 56b, 62a, 66a, 67b, 69a, 69b, 70a, 71b, 73a, 74a, 75b, 76a, 77b, 79b, 81a, 82a, 83a, 83b, 85a, 86a, 88a, 88b, 89a, 89b, 90b, 91a, 91b, 92a, 92b, 93b, 94b, 95a, 95b, 96b, 97a, 97b, 98a, 98b, 99b, 100a, 100b, 101a, 102b, 103a, 103b, 105a, 105b, 106a, 106b, 107a, 108a, 110a, 111a, 114a, 114b, 116b, 117a, 118b, 119a, 120a, 120b, 121a, 121b, 122a, 124b, 125a, 125b, 128a, 128b, 129a, 129b, 130a, 130b
skuta	skuta, vrsta mekanoga sira	14a, 34b, 40a, 43a, 48b, 51b, 56a, 91b, 100a, 114a, 123a, 131a
presnac	vrsta starinske posne pite nadjevane povrćem	43a, 89a

U mliječne proizvode izdvojila sam *sir* i *skutu*. Dok *sir* pripada slavenskome jeziku, *skuta* pripada romanizmu (mlet. *scota*, tal. *scotta*, *ricotta*)³⁷ i definira se kao *vrsta mekanoga sira*.

E) MESO

Naziv	Značenje	Stranica
meso	meso	2a, 4a, 6a, 7b, 9a, 11a, 14a, 17a, 19b, 26a, 29b, 30b, 31b, 32b, 33a, 34a, 34b, 35a, 38a, 38b, 39a, 39b, 42a, 43a, 45a, 46a, 48a, 49b, 52a, 52b, 53a, 54b, 55b, 59a, 59b, 61a, 61b, 63a, 67a, 68a, 70b, 71a, 74b, 78b, 80b, 81b, 82b, 83b, 99a, 84a, 87a, 92b, 93a, 95b, 96a, 102a, 104a, 107a, 109a, 111a, 117a
špeh	bijela slanina neprošarana mesom	6a, 17b, 26a, 29a, 48a, 50b, 56b, 67a, 71a, 71b, 81b, 84a, 96b, 107b
mesa govejega	goveđe meso	16a, 50a
meso brava	ovnovo meso	65b
slanina	mastan potkožni sloj utovljene svinje; špek	77a
meso praščje	svinjsko meso	40a

³⁷ Škarić, Antonio, Diplomski rad: Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2016., str. 18.

U ovome semantičkome polju izdvojila sam meso, kao i meso životinja te *špeh* i *slaninu* koji se danas smatraju sinonimima. Tako među riječima slavenskoga podrijetla pripadaju: *meso*, *meso brava*, *meso govejega*, *meso prašče* te *slanina*, a jedini leksem stranoga podrijetla, to jest germanizam, je *špeh*. U 16. i 17. stoljeću *slanina* dobiva značenje masnog potkožnog sloja utovljene svinje ili se još naziva i špek, a *špeh* se smatra bijelom slaninom neprošarana mesom. Danas se rabi leksem *špeh*, ali se značenje sužava na tip slanine bez mesa, dok se *slanina* prošarana mesom imenuje romanizmom *panceta*.³⁸

F) MASNOĆE

Naziv	Značenje	Stranica
u(lj)e	ulje	2a, 2b, 4a, 4b, 6a, 7b, 9a, 12a, 12b, 14a, 17a, 17b, 19b, 21a, 21b, 23a, 25a, 26a, 26b, 27b, 29a, 30a, 30b, 32a, 32b, 33b, 34a, 35a, 35b, 37a, 38b, 39a, 40a, 42a, 42b, 43a, 44b, 45a, 45b, 46a, 47a, 47b, 48a, 48b, 49a, 50a, 50b, 51a, 51b, 52b, 53a, 53b, 55a, 55b, 56a, 56b, 57a, 59a, 59b, 60a, 61a, 62a, 63a, 63b, 64a, 66b, 67a, 68a, 70b, 71a, 71b, 72b, 74b, 75a, 76b, 77a, 78a, 78b, 79a, 80b, 81b, 82b, 83b, 84a, 84b, 85a, 85b, 86a, 87a, 87b, 90a, 92a,

³⁸ Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja: Promjene u grobničkom leksiku u: Riječki filološki dani (urednice: Vranić, Silvana; Srdoč – Konestra, Ines), Filozofski fakultet Rijeka, 2006., str. 332.

		92b, 93a, 96a, 96b, 97a, 99a, 99b, 102a, 104a, 104b, 107a, 107b, 109a, 109b, 111a, 114b, 115b, 116a, 117a, 118a, 118b, 120a, 120b, 122a, 123a, 123b, 125b, 126b, 127a, 129a, 129b, 130a, 130b
loj	masnoća u tkivu i oko tkiva nekih životinja	2a, 7b, 9a, 17a, 19b, 21a, 23a, 29a, 39a, 49a, 48b, 50b, 52a, 74b, 76b, 83b, 84a, 85a, 87a, 92b, 114b, 117a, 118a

U semantičko polje *Masnoća* izdvojila sam *loj* i *ulje*. *Loj* se definira kao masnoća u tkivu i oko tkiva nekih životinja te pripada slavenizmu, dok je leksem *u(lj)e* stranoga podrijetla.

G) PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

G.1. ŽIVOTINJSKE MASNOĆE

Naziv	Značenje	Stranica
med	med	118b, 119a, 129a
ja(j)ce	jaja	7b, 43a, 67a, 71a, 72b, 79a, 87b, 99b, 116a, 118a

U ovome semantičkome polju javljaju se leksemi slavenskoga podrijetla, a to su *med* i *ja(j)ca*.

H) BILJKE

Naziv	Značenje	Stranica
sogal/sohal	soha,	99a, 114b, 118a

	rašljasto drvo, rasoha	
pšenica	pšenica	2a, 2b, 4a, 4b, 6a, 7b, 9a, 9b, 12a, 12b, 14a, 17a, 17b, 19b, 21a, 21b, 23a, 25a, 25b, 26a, 27b, 29a, 30a, 30b, 32a, 33b, 34a, 35a, 35b, 36a, 36b, 37a, 37b, 38a, 38b, 39a, 40a, 41a, 42b, 43b, 44b, 45a, 45b, 46b, 47a, 47b, 49a, 49b, 50a, 50b, 52b, 53a, 53b, 54b, 55b, 58b, 59b, 60a, 60b, 61a, 61b, 63a, 63b, 64a, 65b, 66b, 67a, 68a, 69a, 70a, 70b, 71b, 74a, 74b, 75b, 76a, 76b, 78b, 79a, 80a, 80b, 81b, 82b, 83b, 84a, 84b, 85a, 85b, 86a, 87a, 87b, 88a, 89a, 89b, 90a, 90b, 91a, 92a, 92b, 93a, 93b, 94b, 95a, 95b, 96a, 96b, 97a, 97b, 98a, 98b, 99a, 100a, 100b, 101a, 102a, 102b, 103a, 103b, 105a, 106a, 106b, 107a, 108a, 109a, 109b, 110a, 110b, 111a, 114a, 114b, 115b, 116a, 116b, 117a, 118b, 119a, 119b, 120a, 120b, 121a, 121b, 122a, 123a, 123b, 124b, 125a, 126b, 127a, 127b, 128a, 128b, 129a, 129b, 130a, 130b, 131a
(v)rž/raž/erže	raž	2b, 14b, 17a, 21a, 23a, 25a, 26a, 27b, 29a, 32a, 33b, 34a, 35a, 35b, 42b, 47a, 50b, 60a, 61b, 63b, 64a, 65b, 70a, 70b, 71b, 72b, 76b, 83a, 84b, 85a, 86a, 88a, 88b, 89a, 91a, 92a, 92b, 93a, 93b, 94b, 98a, 99a, 100a, 102b, 103a, 105a, 106a, 106b, 108a,

		114a, 114b, 116a, 116b, 117a, 119a, 120a, 120b, 121a, 121b, 122a, 123a, 123b, 125a, 128b, 129a
žito	žito	4a, 4b, 5b, 17a, 17b, 21a, 29a, 30a, 30b, 32a, 33b, 34a, 42a, 44a, 45b, 47a, 47b, 49a, 50b, 53a, 53b, 55a, 55b, 61b, 63a, 67b, 69a, 70a, 74a, 74b, 75a, 76a, 76b, 78a, 79b, 80b, 81b, 82b, 84a, 86a, 87b, 88b, 92a, 92b, 93a, 96a, 96b, 97a, 98b, 100a, 100b, 101a, 102b, 103a, 103b, 105a, 105b, 106b, 108a, 109a, 110a, 121b, 123b, 126b, 127a, 129a, 129b, 130a, 130b, 131a
ovas/zob	zob	11a, 69b, 76a, 78b, 83b, 91a, 92b, 93a, 95a, 95b, 98a, 101a, 102b, 106b, 108a, 114a, 116b, 118b, 119a, 121a, 121b, 122a, 123a, 124b, 125a, 128b, 129a, 130a
oriža	riža	12b, 35b, 37a, 42b, 44b, 45a, 47a, 48b, 49a, 50a, 53b, 56a, 57a, 59b, 63b, 65b, 67a, 96b, 122a, 123a, 123b
strusa	miješano žito	25a, 78b, 85b, 86a, 91b, 92a, 114b, 115b, 116b, 117a, 119a, 119b, 120a, 120b, 123a, 123b, 126b, 127a, 128b, 129a, 130a, 130b, 131a
proso	proso	33b, 35a, 61b, 88b, 89a, 89b, 91a, 92a, 93a, 95a, 96b, 97b, 98a, 98b, 100b, 106a, 106b, 107b, 109a, 114a, 114b, 115b, 116b, 117a, 118b, 119a, 120a, 121a, 121b, 123a, 124b

permanska pšenica	permanska pšenica	49a
jačmen/jačmik	ječam	71b, 84b, 85a, 90b, 91a, 93a, 94b, 95a, 97b, 98a, 99b, 100b, 102b, 106a, 106b, 108a, 110a, 114a, 118b, 119a, 121a, 121b, 124b, 125a, 129a
pir, pirevica	pir	86a, 91a, 93a, 100b, 102b, 103b, 105b, 106a, 106b, 108a, 110a, 119a, 119b, 121b, 124b, 128b
leća	leća	88b, 90b, 98a, 118b, 124b
sirak	vrsta žitarice	1b, 46a, 46b, 88b, 89a, 92a, 95a, 98b, 100a, 103b, 105b, 114b, 115b, 118a, 121b, 125a, 126b, 129a

Semantičko polje biljaka bilo je najzastupljenije u analiziranoj knjizi. Prema broju izvučenih podataka vjerujem da su se biljke najviše koristile za pripremu hrane ili za uzgoj žitarica. Leksemi slavenskoga podrijetla jesu: *jačmen/jačmik* (= ječam), *ovas/zob*, *pir*, *pirevica* (= pir), *proso*, *pšenica*, *raž/(v)rž/erže* (= raž), *sirak* (= vrsta žitarice), *sogal/sohal* (= soha, rašljasto drvo, rasoha), *strusa* (= miješano žito), *žito* dok u lekseme stranog podrijetla, odnosno romanizme možemo smjestiti samo *orižu*, to jest *riž* (mlet. *rixì*, tal. *riso*).³⁹ Primjećuje se raznolika upotreba riječi jednakih značenja u različitim varijantama: *jačmen/jačmik*, *pir/pirevica*, *raž/erže* te *sogal/sohal*.

I) ZAČINI

Naziv	Značenje	Stranica

³⁹ Škarić, Antonio, Diplomski rad: Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2016., str. 16.

papar	papar	2a, 2b, 6a, 7b, 9a, 12b, 17a, 19b, 21a, 21b, 23a, 25a, 26a, 26b, 29a, 30a, 30b, 32a, 33b, 34a, 35a, 35b, 38b, 39a, 40a, 42a, 42b, 43a, 44b, 45a, 47a, 48a, 48b, 49a, 50a, 50b, 51b, 52b, 53a, 53b, 55b, 56a, 56b, 57a, 59b, 60a, 61b, 63b, 64a, 65b, 66b, 67a, 68a, 70b, 71a, 71b, 72b, 74b, 75a, 76b, 78b, 79a, 80b, 81b, 82b, 84a, 84b, 85a, 87a, 87b, 90a, 92b, 93a, 96a, 96b, 97a, 99a, 99b, 107a, 107b, 109a, 109b, 111a, 114b, 115b, 116a, 117a, 120a, 123a, 123b, 126b, 127a, 130b
(ž)šafrań/žefrań/žavrań	šafrań	2a, 2b, 7b, 25a, 26a, 30b, 32a, 33b, 34a, 35a, 38b, 39a, 40a, 42a, 42b, 43a, 44b, 45a, 47a, 48a, 48b, 49a, 50a, 50b, 53a, 53b, 55b, 56b, 57a, 60a, 61b, 64a, 66b, 68a, 70b, 71a, 71b, 72b, 74b, 76b, 78b, 82b, 84b, 92b
so(l)	sol	6a, 7b, 38b, 42b, 43a, 44b, 47a, 48a, 48b, 49a, 50a, 50b, 53b, 55b, 57a, 63b, 66b, 71b, 74b, 84a, 90a, 96a, 99a, 117a, 130a
ocat	ocat	51b, 89a
speci(j)a/spicija	mirodije, začini	59b, 92b
tamijan	tamjan	2a, 6a, 7b, 9a, 12b, 14a, 14b, 17a, 19b, 25a, 26a, 27b, 29a, 30a, 30b, 32a, 33b, 34a, 35a, 37a, 38b, 39a, 40a, 42a, 43a, 44b, 45a, 47a, 47b, 48b, 49a, 50b, 51b, 53a, 53b, 56a, 56b, 57a, 59b, 60a, 63b, 67a, 68a, 70b, 72b, 76b, 78b, 79a, 80b, 82b, 84a, 85a, 87a, 87b, 90a, 92b, 96a, 96b, 99a,

		107a, 109b, 111a, 114b, 117a, 118a, 120b, 123a, 127a, 130b
peveral	feferon	12a, 12b, 45a, 50b, 51a, 51b, 53a

U ovome semantičkome polju prevladaju leksemi stranoga podrijetla što znači da smo u 16. stoljeću preuzeli riječi iz drugih zemalja, a posebice smo preuzeli romanizme pa tako u njih spadaju: *ocat* (lat. *acetum*, ne nalazi se ni kod Rumunja ni kod Arbanasa te se dolazi do mišljenja da je riječ o gotskom posredovanju, moguće i iz vlat. *acētu*),⁴⁰ *papar* (mlet. *pevere*, tal. *pepe*, dal. rom. ostatak lat. *piper*, *piperis*),⁴¹ *peveral* (= feferon), *speci(j)a/spicija* (= mirodije, začini), *(ž)šafrań/žefrań/žavrań* (= šafrań). Ovdje bih rekla da se *speci(j)a/spicija* (tal. *spezia*, pl., lat. > arb. *specā*)⁴² ponaša kao hiperonim kojemu su podređeni začini *papar*, *peveral* u značenju feferona te *(ž)šafrań/žefrań/žavrań* u značenju šafrań te *so(l)* kao leksem slavenskoga podrijetla.

J) PIĆE/TEKUĆINA

Naziv	Značenje	Stranica
vino	vino	1a, 1b, 3a, 3b, 5a, 5b, 6b, 7a, 8b, 9a, 9b, 10b, 11a, 11b, 13a, 13b, 14a, 15b, 16a, 17a, 17b, 18a, 18b, 19b, 20b, 21a, 22a, 23a, 24b, 25a, 25b, 26a, 27a, 27b, 28a, 28b, 29a, 29b, 30a, 30b, 31b, 32a, 32b, 33a, 33b, 34a, 35a, 35b,

⁴⁰ Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 540.

⁴¹ Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 82.

⁴² Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit), str. 311.

		36a, 37a, 37b, 38a, 38b, 39a, 39b, 40a, 40b, 41a, 42a, 43a, 43b, 44a, 45b, 46a, 46b, 47b, 49a, 49b, 50a, 50b, 51a, 52b, 54b, 55b, 58a, 58b, 59a, 60b, 61a, 62b, 63a, 65a, 65b, 66a, 66b, 67a, 67b, 68a, 69a, 69b, 70a, 70b, 71a, 71b, 72b, 73b, 74b, 75b, 76a, 76b, 77b, 78a, 78b, 79b, 80a, 80b, 81a, 81b, 82a, 82b, 83a, 83b, 84a, 84b, 85a, 85b, 86a, 86b, 87a, 87b, 88b, 89a, 89b, 90a, 91b, 92a, 92b, 95a, 95b, 96a, 98a, 98b, 99a, 100b, 101a, 102a, 103b, 106a, 108a, 109a, 110a, 111a, 114a, 114b, 115b, 117a, 118a, 118b, 119a, 119b, 120a, 120b, 122a, 123b, 125a, 127a, 127b, 128b, 129a, 129b, 134a
voda	voda	32a, 134a
mast/ mošt	mošt	38b, 42a, 45a, 47b, 50a, 55a, 67b, 70b, 74b, 76b, 78a, 78b, 81b, 83b, 85a, 92b, 102a, 104a, 104b, 107a, 109a, 111a, 120a, 123a, 130a
teran	vrsta crnog grožđa i vina	99a

Među pićima najzastupljenije je *vino* te je ono slavenskoga podrijetla. Vjerujem da je ono najzastupljenije zbog grane vinogradarstva kojom su se bavili u bratovštini. Sljedeći leksemi koje sam izdvojila jesu *mast/mošt* (= mošt), *teran* (= vrsta crnog grožđa i vina), *voda*. *Mošt* se definira kao slatki sok zreloga grožđa ili drugog voća u kojemu još nije došlo do stvaranja alkohola te

pretpostavljam da je germanskoga podrijetla, dok se teran definira kao vrsta crnog grožđa i vina te pripada romanizmu.

K) KOLAČI

Naziv	Značenje	Stranica
prisnac	vrsta kolača	72b, 79a

U cijeloj *Knjizi* našla sam samo jedan leksem, a to je *prisnac*, odnosno vrsta kolača te je slavenskoga podrijetla. To je kvarnerska slastica koja se priprema od tijesta i nadjeva od mladog ovčjeg sira.

9. ZAKLJUČAK

Jezik ove grobničke glagoljske knjige je konzervativno čakavsko narječje ikavsko-ekavskoga tipa, s ponekim arhaizmom i leksikom uobičajenim u javno-pravnim i privatnopravnim dokumentima 16. i 17. stoljeća. Ovu knjigu su vodili bravari, pučani na to mjesto birani zbog svoje vrsnosti i ugleda među bratimima zbog svoje pismenosti.⁴³ Što se tiče privrednog pogleda, Grobniščina je u 16. stoljeću bila tipičan primorski poljodjelsko-stočarski kraj. Bavili su se povrtlarstvom (čest nedostatak hrane zbog suša ili tuče koja bi uništavala usjeve i vinograde), proizvodnjom žitarica te vinogradom što se najviše vidi iz desetak leksema u sferi poslova koje su obavljali u vinogradu.

Prema analizi mogu primijetiti da najširi sloj čini slavenski leksik, ali ima i mnogo romanizama što je vjerojatno zbog dodira sa romanskim stanovništvom koje je živjelo u primorskim gradovima, odnosno može ih se promatrati kao rezultat povijesnih i kulturnih dodira između različitih naroda na određenome području, kao rezultat migracija, osvajačkih pohoda poput prodora Mlečana u 15. i 16. stoljeću, trgovina i putovanja. Glavnina analiziranih leksema kojima se

⁴³ Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tapačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobniščine, Rijeka, 2002.

imenuju predmeti i pojave postoje i danas što svjedoči o stabilnosti leksičkoga sustava hrvatskoga jezika.

10. IZVOR

1. Lukežić, Irvin: Knjiga brašćine Sv. Marije Tapačke u Grobniku, Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2002.

11. POPIS LITERATURE

1. Anić, Šime, Klaić, Nikola, Domović, Želimir: Rječnik stranih riječi, Sani-plus, Zagreb, 2002.
2. Anić, Vladimir: Veliki rječnik hrvatskoga jezika, Novi liber, Zagreb, 2006.
3. Crnić, Mirjana i Macan, Željka: Germanizmi u štokavskim ikavskim govorima Gorskog kotara u: FLUMINENSIA, god. 23 (2011.), br. 1, str. 7. – 21.
4. Crnić, Mirjana i Nežić, Ivana: Romanizmi u semantičkoj sferi odjeće i obuće u grobničkom govoru 20. stoljeća u: Grobnički zbornik/Lukežić, Iva, broj 9; Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, 2013., 221. – 232. (skup Grobnišćina: tragovi, znakovi i smjerokazi)
5. Hamel – Sagrak: Poznavanje robe za ugostitelje, ŠK, Zagreb, 2005.
6. Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja: Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik), Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine, Rijeka, 2007.
7. Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja: Promjene u grobničkom leksiku u: Riječki filološki dani (urednice: Vranić, Silvana; Srdoč – Konestra, Ines), Filozofski fakultet Rijeka, 2006., str. 319. – 338.
8. Paškvan Spicijarić, Nina: Kostrenska kuhinja – status romanizama u: Zbornik katedre Čakavskog sabora Kostrena 6, Kostrena, 2016., str. 103. – 124.
9. Pliško, Lina: Romanizmi u leksemima za dom i posjed u jugozapadnome istarskome ili štakavsko čakavskome dijalektu u: Čakavska rič, 2009., br. 1-2, Split, siječanj-prosinac, str. 147. – 159.

10. Požar, Sandra: Morfologija, sintaksa i leksik glagoljskoga Inventara samostana sv. Marije Magdalene u Portu na otoku Krku (1734. – 1878.) FLUMINENSIA, god. 31 (2019), br. 2, str. 7. – 24.
11. Skok, Petar: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb, 1971. (urednici: Deanović, Mirko i Jonke, Ljudevit)
12. Spicijarić, Nina: Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku, Strani jezici 38 (2009), 1., Zavod za povijesne i društvene znanosti, Rijeka, str. 79. – 90.
13. Spicijarić, Nina: Romanizmi u nazivlju kuhinjskih predmeta u govoru Dubašnice na otoku Krku – etimološka i leksikološka obrada, FLUMINENSIA, god.21 (2009.), br.1, str. 7. – 24.
14. Škarić, Antonio, Diplomski rad: Romanizmi u mjesnom govoru Lopara na Rabu, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2016.
15. Šupljika, Darja: Prilog leksičkoj analizi Trsatskoga statuta, FLUMINENSIA, god.28 (2016.), br. 1, str. 31. – 44.

12.SAŽETAK

Leksičkom analizom semantičkih sfera kućanstva i gastronomije obuhvatila sam veći dio knjige, izvlačila riječi isključivo iz tih područja te odredila zastupljenost riječi slavenskoga podrijetla u odnosu na riječi stranoga podrijetla, a posebice romanizama budući da su oni bili najizraženiji.

Riječi sam prvo klasificirala u kategorije kućanstva, gdje sam smjestila potkategorije materijala, kuhinjskog pribora i rublja, pribora za ognjište, zanimanja i poslove vezane uz kućanstvo te životinje. Drugu kategoriju sam nazvala gastronomija te u nju smjestila potkategorije voća, povrća, začina, pića, odnosno tekućine, mesa i životinjskih masnoća, krušnih proizvoda i biljaka.

Na kraju sam zaključila da je u 16. stoljeću veća prisutnost leksema slavenskoga podrijetla, ali da ima i mnogo romanizama, vjerojatno zbog Mlečana i njihovog prodora u 16. stoljeću. Ipak, glavnina leksema se i danas koristi što zapravo pokazuje stabilnost leksičkoga sustava hrvatskoga jezika kroz godine.

Ključne riječi: leksička analiza, klasifikacija, semantička sfera domaćinstva i gastronomije, kategorije, potkategorije, podrijetlo riječi

THE SEMANTIC SPHERE OF HOUSEHOLD AND GASTRONOMY
LEXICON IN THE BOOK OF THE BROTHERHOOD OF ST. MARY OF
TEPAC IN GROBNIK

(UNDERGRADUATE THESIS)

Key words: lexical analysis, classification, semantic sphere of household and
gastronomy, categories, subcategories